

FATIMA
TURKISH
BLEND
CIGARETTES

All America is now smoking
this pleasing Turkish-blend—
must be that it gives better
satisfaction.

Have you had the
pleasure?

Liggett & Myers Tobacco Co.

15¢
the Package

"Distinctively Individual"

Oryantalizm - Sömürgecilik İlişkisi: Batılı Fatihlerin Kılıcından Alaaddin'in Lambasına Uzanan "Aşk"ın Bitmeyen Kanlı Serüveni*

Hakan MERTCAN**

Atıf/©: Mertcan, Hakan, (2007). Oryantalizm-Sömürgecilik İlişkisi: Batılı Fatihlerin Kılıcından Alaaddin'in Lambasına Uzanan "Aşk"ın Bitmeyen Kanlı Serüveni, MİLEL ve NİHAL, 4 (2), 11-28.

Özet: Oryantalizm, akademik bir disiplin, sanatsal bir uğraş alanı olarak meşruluk kazandırılmaya çalışılan bir ideolojidir. Her ne kadar söylem oryantalizmi masum kılmaya çalışsa da gerçeklik bunun aksini ortaya koymaktadır. Ne sosyal bilimlerde ne edebiyatta ne de sanatın herhangi bir dalında, anlatıldığı gibi masum bir düşünce sistemiyle karşı karşıyayız. Oryantalistlerin yüklendiği misyon, sömürgecilik için çok işlevsel olmuştur. Batı, Doğu'da kendi arzularını aramış, kendi "yüksek" ahlakına sığdıramadıklarını Doğu'ya atfetmiş, onunla masalsı yolculuklara çıkmıştır. Kimi zaman Doğu Alaaddin'in sihirli lambasıdır, lambadaki cin, cinin bir çırpıda kurduğu büyülü dünyadır; ama ahlaksızdır, erdemsizdir, sapkındır çoğu zaman bu dünya. Hayali bir Doğu inşa edilmiştir ve bu kurgusal mekan, "harem", "hamam", "erotizm", "egzotizm", "despotizm", "miskinlik", "çirkinlik", "pislik", "sapkınlık" vb. imgelerle beslenmiştir. Nihayetinde kesin olan bir şey ortaya çıkmıştır, o da Doğu'nun ıslah edilme zorunluluğu. Bunun karşısında sorumluluk sahibi "erdemli" Batı onu "doğru yola" getirmek için kılıçlarını kuşanmış ve sonu gelmeyen seferlerine çıkmıştır. Yazımızda bu uzun serüvende oryantalistlerin/ oryantalist fikriyatın sömürgeciliğe nasıl hizmet ettiğini anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Oryantalizm, sömürgecilik, batı, doğu.

* Bu makale, *Kavram Sözlüğü II: Söylem ve Gerçek* isimli sözlükte yer alan "Oryantalizm" başlıklı yazımızın bazı eklemeler ve değişiklikler yapılmış halidir.

** Arş. Gör., Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü

“Güçlü anuların toprağı, dünyanın beşiğı, tanrısal inançların pınarı Doğı, Batı sana sahip olmak istiyor; seni fethedeceğız... Bir zamanlar savaşıçı halklarımız geldiler sana... şimdi de... biz modern haçlı seferimizi sana bütün büyük adamlarımızı tanıtarak gerçekleştirmek istiyoruz.”¹

Giriş

Lord Curzon, 27 Eylül 1909’da Lordlar Kamarası’nda yaptığı konuşmada şöyle diyordu: “Doğı insanının yalnız dillerine değil, törelerine, hissiyatına, geleneklerine, tarihine, dinine de aşına olmamız, Doğı ruhu diyebileceğimiz şeyi anlama maharetimiz, kazanmış olduğumuz mevki gelecekte de koruyabilmemizi sağlayacak tek dayanaktır.” Aslında Curzon burada, onlarca sayfada anlatılabilecek olan oryantalist fikriyatın özünü bir cümlede göstermiş oluyor. Oryantalizm baştan beri, masum bir bilgilenme/ bilgi üretme faaliyeti olmadı. İlerleyen sayfalarda açıklayacağımız gibi, oryantalistlerin çalışmaları sömürgeci güçlerin faaliyetleriyle ayrıştırılamayacak oranda bir bütünlük oluşturuyordu. Onlar sömürge güçlerinin hem keşif kolu olmuş hem sömürge yönetimlerinin ihtiyaç duyduğu akademik/ bilimsel bilgiyi onlara sunmuş, hem de onların varlıklarını meşrulaştırmak ve kalıcılaştırmak için büyük gayretler sarf etmişlerdir.

“Öteki” halkların dillerini öğrenmek, kültürlerine- geleneklerine- dinlerine ilgi duymak, hissiyatlarını anlamaya çalışmak en insani gayretler arasında yer alır. Ve belki de farklı toplulukların, her geçen gün daha da küçülen dünyada, barış içinde kardeşçe yaşamaları ancak bu tarz kurulacak bir ilişki (empati yetisi) ile mümkün olabilir. Fakat, oryantalistlerin çalışmaları “söylem”in aksine hiç de farklı kimlikler arasında kardeşlik bağlarını kuracak, barış tohumları ekecek, insani değerleri yeşertecek tarzda olmamıştır. Oryantalizm hem teorik hem de pratik bakımdan insani amaçlara hizmet etmekten ziyade, halkların köleleştirilmesine, ülkelerin sömürgeleştirilmesine hizmet etmiştir.

¹ Marsilya Bilim, Edebiyat ve Sanat Krallık Akademisi sözcüsü Hippolyte de Villeneuve).

Oryantalizm ile sömürgeciliğin kol kola geçen uzun yürüyüşü, “Doğu”laştırılan geniş bir coğrafyada kimi zaman telafisi imkansız sonuçlar doğuran yıkıcı bir süreç olmuştur. Bugün dahi “insani amaçlar” kisvesi altında işgaller yapılmakta, insanlar barbarca yöntemlerle katledilmektedir; Afganistan’da, Irak’ta, Filistin’de olan da budur.

İşgalin, sömürünün olduğu bir yerde bırakınız hak ve özgürlüklerin tehdit altında olmasını, doğrudan (yalın olarak) “insanın” kendisi tehdit altındadır. Hak ve özgürlüklerin taşıyıcısı olacak bir öznenin (hak sujesinin) varlığının ortadan kaldırıldığı bir yerde, haklardan, insani değer ve amaçlardan bahsetmek ne kadar anlamlı olabilir? Biz, burada sömürgeciliğin insana- doğaya karşı suçlarını -elinin ne oranda kana bulaştığını- anlatmayı hedeflemiyoruz (bunun için “medeni dünyanın” tarihte yaptıklarını inceleme “zahmetine” girmektense, insan hayatının hiçbir değerinin kalmadığı, “demokratikleştirilmek” üzere(!) işgal edilen bugünkü Irak’a bakmak bile yeterli olabilir). Burada sadece, masum bir bilgi üretimi, akademik- sanatsal bir uğraş alanı olarak nitelendirilmeye çalışılan oryantalizmin, bütün veçheleriyle gayri insani olan sömürgecilik (kolonyalizm) ile olan ilişkisinin niteliğini irdelemeye çalışacağız.

Oryantalizm Tartışmaları

Çok eski zamanlardan itibaren Doğu’ya yönelik bir ilgi bulunmaktaydı; oryantalizm (şarkiyatçılık), bu ilginin uzmanlaşmış bir ifadesidir, denilebilir. Sözlük anlamı, “Doğu bilimi”, “Doğu dilleri, edebiyatı, tarihi uzmanlığı” olarak belirtilen bu *Doğu araştırmaları* sahasının faaliyetlerinin masum bir bilgi üretimi olup olmadığı uzun süredir tartışılmaktadır.

1973’te Paris’te yapılan 29. Uluslararası Oryantalistler Kongresi’nde alınan bir kararla oryantalizm teriminin (oryantalistler tarafından) resmi kullanımına son verilmiştir; bu tarihten sonraki süreçte de oryantalistler, terimi kullanmaktan özellikle kaçınmışlardır. Bunun önemli bir nedeni oryantalizme yüklenen olumsuz

anlamlardı.² Kavramın kullanılmasından vazgeçilmesi oryantalistlerin, kendilerinin sömürgecilikle ilişkilendirilmelerinden duydukları rahatsızlığın ve bu olumsuz kimlikten sıyrılma gayretlerinin bir ifadesi olarak görülebilir.

Oryantalizme ilişkin yapılan tartışmalarda yer alan en önemli ismin Edward Said olduğu söylenebilir. Oryantalizme ilişkin bakış açısı/değerlendirmeler, Said'in, 1978 yılında yayınlanan "Oryantalizm" isimli eseri ile "radikal" bir sarsıntıya uğramıştır. Kuşkusuz oryantalist eleştirileri bu kitapla başlamamıştır; Said'den çok önceleri de oryantalistin, masum, akademik-bilimsel bir ilgi alanı olduğu yönündeki egemen görüş sorgulanıyordu. Fakat Said'in farkı, edebiyattan antropolojiye, siyasal söylemlerden seyahatnamelelere varana dek oldukça kapsamlı bir inceleme yaparak, bütün veçheleriyle Avrupa'nın geneline sinmiş, Avrupa'nın üstünlüğü fikrine dayanan bir düşünce sisteminin oluşum sürecini, bu düşüncenin çeşitli biçimlerdeki yansımalarını ortaya koymuş olmasıdır. Said, bir anlamda bilginin arkeolojik kazısını yapmış; görünenin gerisindeki gerçekleri (birbirinden kopuk, tesadüfi, arzi süreçler-ilişkiler olarak değil) belli bir bağlam içerisinde ele alarak, Doğu hakkında üretilen bilgi ile Batı sömürgeciliğinin derin-karmaşık ilişkisini ortaya çıkarmıştır. Bu, oryantalist hakkındaki egemen düşüncenin, olumlu bakışın ciddi bir eleştirisiydi; bir anlamda "paradigmanın iflası"ydı. Bu süreçten sonra tartışma zenginleşerek derinleşmiştir. Bu tartışmaları iki grupta toplamak mümkündür: Birincisi, oryantalistleri savunan, olumlayan görüşler; ikincisi, oryantalistin masum bir bilgi olmadığı, sömürgeci güçlerin hizmetinde bir ideoloji olduğu yönündeki eleştirel görüşlerdir.

Oryantalizme olumlu anlamlar atfedenlerin yer aldığı birinci gruptan John M. MacKenzie, oryantalist teriminin sempatik bir çağrışıma sahip olduğunu; oryantalistlerin, Doğulu kültürel biçim-

² Bir başka temel etken de, 2. Dünya Savaşı sonrası oryantalist çalışma sahasında yaşanan değişimdir. Bu süreçte, Doğu çeşitli uzmanlık alanlarına bölündü: Uzak Doğu, Orta Doğu, Çin, Mısır, Türkiye gibi bölge ve ülkeler, herbiri kendi konusunda -dil, tarih, sanat vs. alanlarında- "uzmanlaşmış" araştırmacılar tarafından incelenmeye başlandı. Bu da oryantalist teriminin kullanımını tartışmalı bir hale getirdi: Bulut, 2004: s. 2.

lerin, sömürgeci güçlerin karşısında hayatta kalabilmesi için çaba verdiklerini belirtir. Ona göre, oryantalizm “sömürgecilik çağında Batı kültürünün kibrinden korunmak için Doğu’nun dillerinin, edebiyatının, din, düşünce, sanat ve sosyal hayatının incelenmesi”dir.³ Yaşayan en büyük oryantalistlerden Bernard Lewis de, MacKenzie’ye benzer bir yaklaşım içindedir: “Birinci anlamıyla oryantalizm, Orta Doğu’yu, Kuzey Afrika’yı ziyaret etmiş ve gördüklerini veya hayal ettiklerin, çoğunlukla romantik ve aşırı bir tarzda resmetmiş, çoğunlukla Batı Avrupalı ressamların oluşturduğu bir resim ekolüdür. Daha yaygın kabul görmüş ikinci anlamında oryantalizm, ilkiyle bağlantısız olarak, akademik uğraşın bir dalıdır.”⁴ Edward Ollendorf da, Oxford Dictionary’ye gönderme yaparak oryantalizmi, Doğu milletlerinin karakteristiklerini, düşünce biçimlerini vs. inceleyen “zararsız bir etkinlik” olarak tanımlamıştır.⁵

İleri sürülen bu fikirlere karşın, görüşlerinin temelinde, M. Foucault’un söylem- bilgi ve iktidar arasındaki güçlü bağlar olduğu yönündeki tezleri ve A. Gramsci’nin “hegemonya” üzerine çözümlenmeleri bulunan Said, oryantalizmin, kesinlikle masum ve nesnel bir bilgi olmadığını, Batılı sömürgeci güçlerin kendi tahakkümünü oluşturabilmelerinin/ sürdürülebilmelerinin bir aracı olduğunu ifade eder. Fakat basit bir “araç” değildir bu. “Şark, Avrupa’nın *maddi* uygarlığı ile kültürünün bütünleyici bir parçasıdır. Şarkiyatçılık bu bütünleyici parçayı, kültür, hatta ideoloji düzleminde bir söylem biçimi olarak -bu söylemi destekleyen kurumlarla, sözcük dağarcığıyla, araştırmalarla, imge dağarcığıyla, öğretilerle, hatta sömürge bürokrasileri ve sömürge biçemleriyle birlikte dile getirir, temsil eder.”⁶ Said oryantalizmin birbiriyle ilişkili üç anlamına işaret eder. İlki -kolayca kabul gören – akademik anlamı (Şark araştırmaları: Doğu dilleri, kültürleri, tarih ve toplum incelemeleri). İkincisi, Doğu ile Batı arasında kesin (ontolojik ve epis-

³ John M. MacKenzie, *Orientalism: History, teohry and the arts*’dan aktaran: Bulut, 2004: s. 5.

⁴ Bernard Lewis, *The Question of Orientalism*’den aktaran: Bulut, 2004: s. 5- 6.

⁵ Ollendorf, 1999: s. 291.

⁶ Said, 2004: s. 11-12.

temolojik) bir ayırım bulunduğu fikrinden hareket eden siyaset teorisyenlerinden sanatçı-edebiyatçılara kadar uzanan kalabalık bir yazar topluluğu tarafından belli bir düzeyde imgeleme yaratılmış anlamıdır -ki bu iki anlam sürekli bir ilişki içindedir. Diğer ikisine göre daha tarihsel ve somut olan üçüncü anlamı ise şudur: “Kaba- ca belirlenmiş bir başlangıç noktası olarak onsekizinci yüzyıl sonu alınır, Şarkiyatçılık, Şark’la -Şark hakkında saptamalar yaparak, ona ilişkin görüşleri meşrulaştırarak, onu betimleyerek, öğreterek, oraya yerleşerek, onu yöneterek- uğraşan ortak kurum olarak, kısacası Şark’a egemen olmakta, Şark’ı yeniden yapılandırmakta, Şark üzerinde yetke kurmakta kullanılan bir Batı biçimi olarak incelenebilir, çözümlenebilir.”⁷ Kısacası, Said, düşünce biçimleri, kültürel yapılar ve iktidar arasındaki ilişkilerin çözümlenmesinin önemine vurgu yapmış ve Doğu’nun Doğululaştırılmasının, Batı’nın ihtiyaçları doğrultusunda yeniden kurgulanmasının basit bir imgelem olmadığını açıklamaya çalışmıştır.

Oryantalist düşünceyi eleştiren bir başka isim olan Thierry Hentch, (Said’in ortaya koymuş olduğu) oryantalistlerin “öteki”ne tepeden bakan, etnik merkezci yaklaşımlarının, nasıl olup da Batı’da genel bir kabul gördüğünü, içselleştirildiğini sorgular. “Batılı gözlerimizde terörizmin “Arap”, fanatizmin ise “İslam” olmasını neden kabul ettiğimizi hiç sorduk mu kendi kendimize”⁸ diye soran Hentch, bu düşüncenin oluşumunun uzun geçmişini ortaya koyar. Buradan, Doğu hakkında oluşturulan efsanelerin, Batı’da, Batı için oluşturulduğu -bir kez daha- açıkça görülür.

Hayali Doğu: Binbir Gece Masalları’ndan Delacroix’nın Fırçasına İmgenin Sınırsız Gücü

Batı, uzun bir tarihsel sürece yayılmış çabalar sonucunda, gerçekte olmayan bir “Doğu” inşa etmiştir: “Hayali Doğu”. Ve bu sayede/ bunun üzerinden kendini tanımlamıştır (Doğu, Batı’nın kendine baktığı bir ayna olmuştur; Doğu’nun *çirkinliğine* baktıkça, kendinden geçerek, kendi *güzelliğini* yaşamıştır). Bu kurgusal Doğu, “ha-

⁷ Said, 2004: s. 13.

⁸ Hentch, 1996: s. 8.

rem", "hamam", "erotizm", "egzotizm", "despotizm", "miskinlik", "çirkinlik", "pislik", "sapkınlık" vb. imgelerle besleniyordu. Doğu dekorunda, her türlü mistik öge, birbirinden "renkli" cinsel fanteziler, garip yaratıklar, tuhaf insan toplulukları yerlerini almıştı. Kısacası, Doğu bir merak konusu, bir eğlence nesnesi, seyirlik bir malzeme, tuhafliklar ve utanmazlıkların diyarıdır; acınası bir çocuk, keşfedilmeyi bekleyen genç bir kız ve ıslah edilmesi gereken azgın bir yaratıktır. Bin yıllık bir durağanlık içindeki bu "geri", "sapkın", "gelişime düşman", "kara cahil", "gizemli", "kendini idare edemeyen", "despotizmin zulmü altında inleyen", "uyuyan" Doğu imajı, Batı için olmazsa olmaz bir önem taşımaktaydı. Çünkü Doğu'yu bin yıllık uykusundan uyandıracak, onu ileriye götürececek, aydınlatacak, uygarlaştıracak olan, "medeniyetin yegâne temsilcisi", "erdemlerle yüklü" "dinamik" Batı'dır. Kısaca, her türlü olumlu değer taşıyıcısı olan Batı, olumsuz koşullar içinde kıvranan Doğu'yu kurtaracak olan güçtür; böylece Doğu'yu kurtarmak üzere yapılan bütün müdahaleler de meşru bir dayanağa sahip olabilecektir.

Doğu'nun, Batı tarafından fethi asırlar boyu süren, oldukça uzun, çatışmalı ve çelişkili bir süreçtir. Beaudet'in de belirttiği gibi, "bu fetih süreci, Batı edebiyatı ve felsefesi tarafından çok uzun süre idealize edilir. Bu öylesine bir idealize edıştır ki, sonuçta ortaya düpedüz bir 'ideoloji'", hem de Batı'nın kültürel ve düşünsel yapısını bütün boyutlarıyla etkileyecek bir "doğu uzmanlığı" ideolojisi çıkar.⁹ En geniş biçimiyle Batı literatüründe, bir yandan (kökleri Antik Yunan'a dayandırılan) Avrupa'nın üstünlüğü yönündeki Avrupa merkezci tezler işlenirken; diğer yandan, yukarıda çerçevesini çizdiğimiz biçimiyle, olumsuz Doğu kurgusu – açık veya örtülü, kaba veya inceltilmiş biçimlerde- oluşturulmuştur. Monolitik bir tarzda oluşturulmuş olan bu kurgunun bütün Doğu'yu "homojenleştirdiği" ve "tarihsizleştirdiği" aşikârdır. Bu "hayali Doğu"nun senaryosu, seyyah, filolog, antropolog, filozof, edebiyatçı, sanatçı, siyasetçi, misyoner ve farklı disiplinlerden akademisyenlerin içinde yer aldığı geniş bir yazar kadrosunca

⁹ Beaudet, 1998: s. 71.

oluşturulmuştur. Bunların içinde, İslam'a, Doğu halklarına güçlü nefret duyguları besleyenler, açık emperyal emeller taşıyanlar, Doğu'nun fethini savunanlar, buna yönelik projeler üretenler, Doğu'nun Hıristiyanlaştırılması gayretinde olanlar olduğu gibi, Doğu'ya romantik bir ilgi- heyecan duyanlar, macera arayanlar, "akademik" amaçlar taşıyanlar, kendilerini Arap- Müslüman dostu görenler de vardı kuşkusuz. Fakat genel olarak söylersek bunların hiçbiri, Doğu'ya ilişkin "metinsel tutumun" dışında değildi; bir başka ifadeyle, Doğu hakkında yazan bu kişiler, Doğu'yu metinler aracılığıyla anlatırken, "hayali Doğu" kurgusuna bir yerinden katılmışlardır. En masum yaklaşımlarda bile, olumsuz bir Doğu temsili üretilmiştir. Örneğin, Doğulu kadınların güzelliği anlatılırken sahnenin diğer yanında erkeklerin çirkinliği, kabalığı yerini almıştır; bunu gözden kaçırmamak gerekir.

Doğu hakkındaki yazın erken dönemlerde, genel olarak, dil araştırmalarına, İslami eserlerin incelenmesine ve dinsel polemiklere dayanıyordu. Kur'an ve İslam ile ilgili konularda kilisenin saldırgan tutumu ön plandaydı. İslam'la ilgili yazılanlar temelde, İslam'ın bir sapkınlık, Peygamber Muhammed'in de sapkın bir sahtekâr olduğu iddialarını içeriyordu. Ortaçağ'daki bu iddiaların, sonraki yüzyıllara güçlü mirası bir kenara, o dönem etkisi görece sınırlıydı; ayrıca, var olan yazın, içerik bakımından da zenginlikten yoksundu. Doğu yazını, asıl gücünü seyahatnameler, anılar, edebisanatsal eserler aracılığıyla Avrupa'nın sokaktaki insanına inmesiyle kazanmış ve etkinliğini arttırmıştır. 18. yüzyıldan itibaren geniş kesimlerin ilgisine mazhar olmaya başlayan ve 19. yüzyılda tam anlamıyla popülerleşen bu tarz yazının, bugün sayısız eserden oluşan dev bir külliyat (ya da "şark kitaplığı") olduğunu söyleyebiliriz. Bu eserler, yazarlarının tamamı sömürgeci güçlerle organik ilişki içinde olmasa da (ki azımsanamayacak bir kesiminin, ordu mensubu, bürokrat, diplomat, danışman vb. olması hasebiyle bu ilişki vardı), Doğu-Batı ayrımının, Doğu'nun ötekileştirilmesinin, Doğu'ya ilişkin Batılı bir "kolektif muhayyile"nin oluşturulmasının bir aracı olmuşlardır. Dolayısıyla bunlar, sömürgeciliğin hegemonyasının kurulmasının, sürdürülmesinin, genişletilmesinin

bir bileşeni ya da bir başka deyişle sömürgeciliğin ideolojik veçhesini oluşturan “oryantalizmin” kurucu unsurları, düşünsel temelleri ve dayanakları haline gelmişlerdir.

Antoine Galland tarafından Fransızca’ya tercüme edilen (1704-1717) *Binbir Gece Masalları*, Batı’daki Doğu imgesinin oluşumunda önemli bir yer tutar. Bu eser, Rodinson’un da ifade ettiği gibi, Doğu’yu egzotik bir medeniyet, serazat cinlerinin yaşadığı sihirli bir dünya olarak resmetmiştir.¹⁰ Galland kendi yazılarında (*Journal*) da, Doğu zalimliği, vahşeti gibi konuları cinsellikle birlikte ele alarak işler (ki bu gezi yazılarının da ortak temasıdır. Bu tema – zulmeden şehvet düşkünü efendi, zavallı kadınlar, sapkın erotizm- 19. yy. oryantalist resimlerinde gözle görülür hale gelmiştir).¹¹ Oliver Goldsmith’in gezi notlarında, “Duydum ki, Doğu’da ne balo, ne çay toplantısı, ne de opera varmış; bir tek haremleri var” diyerek, Doğu’yu büyük bir harem, Doğulu kadınlarıysa maneviyattan yoksun birer zevk nesnesi olarak anlatır. William Beckford da *Vathek*’te, karanlık, uğursuz, zalim ve erotik Doğu’nun öyküsünü anlatmıştır; üstelik hiç Doğu’ya gitmeden.¹² Beckford’un etkilediği isimlerden biri olan Lord Byron da, *Türk Masalları* ve *Childe Harold’ın Hac Yolculuğu*’nda, despotizm konusunu işler ve “zalim ve hunhar” bir Türk imajı çizer.¹³ E. W. Lane, önsözünde, geçeklikten hiçbir ödün vermeme kaygısını belirttiği *Modern Mısırlılar* üzerine çalışmasında, Doğu’yu ahlaki bozukluklar, sapkınlıklar, hurafeler ve – halkı eğlendirmek isteyen birinin kendini kesip

¹⁰ Rodinson, 1983: s. 50.

¹¹ Kabbani, 1998: s. 47- 49. Doğu imgesi, yetenekli ressamların fırçalarıyla daha bir canlanmış. Örneğin Eugene Delacroix’nın “Sardanapal’in ölümü” isimli tablosu, bu muhayyel Doğu’nun en canlı ifadelerinden biridir.

¹² Parla, 1985: s. 22- 25; Kabbani, 1998: s. 56- 57. Doğu’ya gitmeden Doğu’yu anlatmak hiç de istisnai bir şey değildi. Birçok oryantalist ressam, Avrupa’daki atölyelerinde, hiç görmedikleri Doğu’ya ilişkin resimler çizmişlerdir. Doğu’yu görmeden Doğu’nun öyküsünü, şiirini yazanların, resmini çizenlerin dışında, hiç görmediği yerleri anlatan seyyahlar da mevcuttu. Bunlardan en yeteneklisi belki de Makro Polo’ydu. Polo, Çin’e gitmeden Çin seyahatnamesi yazabilmiştir; bunun yanı sıra, gittiğinde artık ortada kalmamış olan Hassan Sabbah’ın Alamut Kalesi’ni de, fantastik bir kurgu içinde, canlı tanıklığını yapmış gibi anlatabilmiştir.

¹³ Parla, 1985: s. 27- 34.

bağırsaklarını göstermesi gibi- çeşitli tuhafliklarla resmeder. Ayrıca, o da Mısırlı kadınları uçkuru gevşek olarak betimlemekten geri durmaz.¹⁴ Flaubert'te de Doğu cinsellik dolu seyirlik bir malzemedir: "Bir süre önce, Kahire Şubra yolunda bir genç adam, orta yerde bir büyük maymuna düzdürdü kendini... insanların hoşuna gitmek, onları güldürmek için yapmıştı bunu. Nicedir Tanrı işareti taşıyan bir ermiş olduğuna hükmedilmiş bir derviş –bir budala-öldü geçenlerde; tüm Müslüman kadınlar onu görmeye, onu elleriyle tatmin etmeye gelirlerdi."¹⁵ Dante de, İlahi Komedi'de İslam'ın Peygamberi'ni cehennem dibine doğru gönderilmiş bir sahtekâr, kötülüklerinin bedelini iğrenç işkencelerle ödeyen bir günahkâr olarak tasvir eder; ayrıca, kadın ve mal ortaklığını savunan rahip Dolcino aracılığıyla da Peygamber'in "şehvet düşkünlüğü"ne gönderme yapar.¹⁶ Doğu'yu büyülü bir cennet gibi düşleyen, Doğu "hayranı" Nerval de, "Doğu'ya Yolculuk"ta, peçenin ardında gizlenen şehvet dolu ve cinsel oyunlar peşinde olan kadın imajından hiç de arî değildir. Ayrıca o da, Doğu'ya karşı aşağılayıcı tavrı sürdürmüş, Arapları zordan anlayan köpeklere benzetmekten kendini alamamıştır.¹⁷

Çok sayıda gezi yazısında, romanda, öyküde, şiirde, tiyatro oyununda, resimde ve hatta 20. yy. ile birlikte sinemada bu imgeler tekrar tekrar –zenginleştirilerek- üretilmiştir. Bu imgeler aracılığıyla kurulan "hayali Doğu"nun, "modern" Batı'ya muhtaç olduğu aşikârdır. Artık "bilge" Batı'nın yapması gereken –Doğuludan daha iyi tanıdığı- Doğu'yu sefih durumundan "kurtarmaktır"; zira, bu pespaye durumda yaşayan yaratıklar cemaatini Batı'dan başka "adam edecek" bir güç de yoktur. Böylece, Batı'nın politik-askeri gücü Doğuluların "hayrına", Doğu'ya gelip yerleşecek, maddi ilişkiler bütünü – siyasal, ekonomik, kültürel, dinsel- her veçhesiyle "gerektiği ölçüde" zor kullanarak değiştirebilecekti. (Bu sayede de Doğu'nun kapıları, yolları ontolojik an-

¹⁴ Kabbani, 1998: s. 75- 79.

¹⁵ Said, 2004: s. 113.

¹⁶ Dante, 1998: s. 95-6. Ayrıca bkz. Said, 2004: s. 78; Kömeçoğlu, 2002: s. 39.

¹⁷ Nerval, 2005.

lamlarını, “açıl susam açıl” türünden şifrelerin bilgisine sahip “bilge” ve “cesur” Batılı fatihlerin seferleriyle kazanmış olacaktır.)

Hegemonya Tesisinde “Entelektüel” Misyon:Nesnel Bilim mi, Kolonyalizmin İdeolojik Veçhesi mi?

Napolyon -“Doğu uzmanı” oryantalistlerin bilgilerinden yararlanarak ve onların “aktif” desteğini gücüne eklemeyerek- Mısır işgaline başlamazdan çok daha önce Fransa’nın hizmetindeki Alman filozof G. W. Leibniz, 14. Louis’yi, Asya ve Avrupa arasındaki en önemli geçit, Hindistan ve Avrupa pazarlarının en önemli buluşma noktası olduğuna işaret ettiği Mısır’ı fethetmesi için ikna etmeye çalışıyordu. 1672’de hazırladığı projesinde, bu fetih, başarı gücünü kurgusal Doğu’nun imgelerinden alıyordu. Bildik imgeleri “ölçüsüzce” kullanmaktan kendini alamayan Leibniz, Osmanlı’yı cehaletin ve barbarlığın hükümranlığı olarak tasvir etmiş, yöneticilerin bile imparatorluğun durumundan habersiz olduklarını, *en basit tarih ve coğrafya kavramlarını* dahi bilmediklerini; padişahın bir alay kadınıla tahtına gömülüp yaşayan bir “Sardanapal” olduğunu anlatmıştır. Bu karanlıklar ülkesinde yaşayan insanlar ne aradıklarını, ne istediklerini dahi bilmiyorlardı¹⁸; dolayısıyla buraları fethetmek hem kolaydı ve hem de “gerekliydi”.

Sömürgecilerin öncü gücü olmuş önemli bir isim de C. F. Volney’dir. Volney, Leibniz gibi, somut bir proje hazırlayıp birilerini sefere ikna etmeye çalışmamışsa da, Mısır yolculuğunun notlarıyla, bu topraklara gelecek yabancı kuvvetler için, karşılaşacakları güçlükleri, bunlarla baş edebilmenin yollarını içeren geniş bir doküman hazırlamış; adeta onlara, rehberlik hizmeti sunmuştur. Napolyon’un ordusunun yüksek rütbeli subaylarından J. Gaulmier, bu durumu açıkça ifade etmiştir: “Mısır’daki Fransızların rehberiydi; o onları yanıltmayan tek rehberdi.”¹⁹ Napolyon da Mısır seferine çıkarken, bu sese kulak vermeyi ihmal etmemiş, Doğu’nun Müslüman halkıyla kurulacak ilişkinin biçiminde bu rehberden önemli ölçüde yararlanmıştı. Öte yandan, Volney, Do-

¹⁸ Hentch, 1996: s. 129-133.

¹⁹ Hentch, 1996: s. 160.

ğu'ya, İslam'a ilişkin ön yargıları tekrarlamış ve "fanatizm ve zorbalığın" boyunduruğu altındaki Doğu insanını "kurtarmak" gibi "soylu bir hedefi" işaret ederek, sömürgeci müdahaleye meşru bir dayanak sunmuştur.²⁰

Sanırız, tüm bunlar bilginin; *Doğu bilgisinin, Doğu araştırmalarının, Doğu uzmanlığının* sömürgeci güçlerle olan ilişkisini yeterince göstermektedir. Sömürgeleştirme sürecinde, sömürge ilişkilerinin tahkim edilmesinde ve sürdürülmesinde, Doğu- Batı ikiliği (dikotomisi) ve bu ikilikte Batı'nın üstün- ileri, Doğu'nunsa aşağı- geri olduğunu kanıtlamaya yönelik söylem hayati bir rol üstlenmiştir. "Söylem analizi" yardımıyla, gerek edebi-sanatsal gerek siyasal-akademik alanda yazılıp çizilenler vasıtasıyla oluşturulan söylemin, basit bir bilgi yığını olmadığını kavramaktayız. Söylem analizi, görünürde olan ile gizli olan arasındaki, düşüncelerle kurumsal yapılar arasındaki ilişkiyi kavramamıza imkân sağlamakta; "iktidarın nasıl da gündelik hayatlarımızı düzenleyen dil, edebiyat, kültür ve kurumlar aracılığıyla işlediğini görmemize izin ver[mektedir]. Said [de] iktidara ilişkin bu genişletilmiş tanımı kullanarak kolonyal otorite hakkındaki dar ve teknik bir kavrayıştan uzaklaşabil[miş] ve kolonyal otoritenin Şark hakkında bir söylem üreterek –yani edebi ve sanatsal üretimde, politik ve bilimsel eserlerde ve daha özgül olarak da Şarkiyat incelemelerinde belirgin olan düşünme yapıları yaratarak- nasıl iş gördüğünü gösterebil[miştir]."²¹

Ne sömürge ilişkilerinin ne de herhangi bir tahakküm ilişkisinin çıplak bir şiddetle, salt "zor"a dayanarak yürümesi mümkündür. Üzerinde tahakküm ilişkisi kurulan insanların, bu ilişkinin tesisini/ devam ettirilmesini engelleyecek bir pratik içine girmemeleri için rıza üretimi zorunludur. Şöyle de söylenebilir; sömürgeci sömürgeleştirdiği insanların bir kısmının "sempatisini kazanma"ya²² muhtaçtır. Bunun sağlanabilmesi için de "bilim" ve "bilim insanları"nın kullanılması, sınıflı toplumsal formasyonlarda ikti-

²⁰ Hentch, 1996: s.169-171.

²¹ Loomba, 2000: s. 67- 68.

²² Fanon, 1984: s. 128.

dar meşrebine aykırı bir durum değildir. Napolyon'un Mısır işgalinde, yanında oldukça kalabalık bir bilim adamı/ akademisyen topluluğuyla İskenderiye'ye adım atması, bu anlamda manidardır (Bu bilim adamları içinde büyük oryantalist Sylvestre de Sacy'nin de birçok öğrencisi yer alıyordu). Napolyon'un hizmetinde yer alan oryantalistler ilk *Mısır Enstitüsü*'nü (Institut de l'Égypte) kurmuşlar, *Mısır'ın Tasviri*'ni (Description de l'Égypte) yayınlamışlardır. Bu sayede –incelenerek, tanınarak, tanımlanarak, gerektiği ölçüde kabul veya reddedilerek- Mısır Fransa'ya mal edilebilecek ve ayrıca Fransız işgali haklılaştırılabilecekti. Bunun “güzel” bir (resmi tarih yazım) örneği, Mısır'ın Tasviri'nde, Mısır'ın fethedilmediği, “kurtarıldığı”nın yazıyor olmasıdır.²³ Kısacası, oryantalistler, sömürge yöneticilerinden, askerlerden daha az önemli görevler ifa ediyor değillerdi. Geniş uzman kadrosuyla Enstitü'nün, bir anlamda “ordunun âlim tümeni”²⁴ olarak çalıştığını söylemek yerinde bir tespit olsa gerek.

Napolyon'dan sonraki dönemlerde de oryantalistler bu misyonlarına uygun hareket etmeye devam etmişler; hatta Napolyon'un talimatıyla²⁵ Mısır'ın yönetiminde daha etkin roller üstlenmişlerdir. Napolyon'un Mısır işgali sömürgecilik tarihi açısından olduğu kadar oryantalizmin tarihi açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Bu aşamadan sonra oryantalizm daha yetkinleşmiş ve daha kurumsal bir kimlik kazanmıştır. Doğu'nun Doğu'da oluşturulması, daha somut ve ayrıntılı araştırmaların yapılması bilimsellik görünümünü/ vurgusunu güçlendirmiştir. Bizce, oryantalistlerle ilgili algı yanılması (ya da “yanlış bilinç” diyelim) önemli ölçüde buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü ete kemiğe bürünmüş, uzun uğraşlar sonucu oluşturulmuş, eskinin kaba dilinden sıyrılıp yetkinleşmiş, bilimsellik kaygısını öne çıkarmış bir “Doğu uzmanlığı” kendini daha sempatik kılabilmekteydi. Üstelik

²³ Hentch, 1996: s. 171.

²⁴ Said, 2004: s. 93.

²⁵ “Napolyon... vekili Kléber'e, kendisi ayrıldıktan sonra Mısır'ın hep Şarkiyatçılar ile kendi yanlarına çekebildikleri Müslüman dini liderler aracılığıyla yönetilmesi konusunda kesin bir talimat verdi; başka bir siyaset fazlasıyla pahalıya patlar, akılsızlık olurdu”: Said, 2004: s. 92.

artık, Doğu'yu "savunan", Arap- Müslüman "dostu" olan birçok oryantalist²⁶ ortalarda görünmekteydi. Oysa, özde değişen çok da bir şey yoktu. Mesele, oryantalizmin "modernleşmesi", yaptığı işte daha incelmış ve yetkinleşmiş olmasıydı. Yani, şarap aynı şaraptı; fakat şişe yenilenmişti. Napolyon'un macerasından çok sonraları da, 20. yüzyıl başlarında sömürgeci güçler, oryantalistlerin ürettiği bilgilere, "Doğu temsillerine" dayanıyorlardı. İngiliz İmparatorluğu'nun önemli isimlerinden A. J. Balfour, 1910'da, Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada, bir yandan Doğulular hakkında olumlu ifadeler kullanıyor, onları "taltif" ediyor; diğer yandan da -asıl meramına geliyor- "Batılı uluslar, tarihte ortaya çıkar çıkmaz... kendilerine özgü erdemleri edinip... kendi kendini yönetme yetilerinin ilk ilkelerini... sergilediler... Genel deyişle 'Doğu'daki Şarklıların tüm tarihine bir göz atın, kendi kendini yönetmenin izine rastlayamazsınız. Tüm önemli yüzyılları... zorbalık altında, mutlakiyetçi yönetimler altında geçti" derken çok tanıdık bir yüzle karşımıza çıkıyor. Ezelden beri "üstün" olan bir ırkın mensubu olan bu "seçkin" Batılı, Doğulu kardeşlerine "içten" bir acıma du-

²⁶ "Arap Dostu" oryantalist Arabistanlı Lawrence - E. H. Palmer, D. G. Hogart, G. Bell gibi- bir İngiliz ajanıydı ve asıl derdi Arapların bağımsızlığından ziyade, anavatanının çıkarlarıydı. Ayrıca, Arapları aşağılama hususunda da, diğer oryantalistlerden geri kalır bir yanı yoktu. "Türk dostu" olarak da anılan Lamartene'in ise, ilk bakışta Doğu'ya karşı sempatik bir yaklaşım içinde olduğu görülür; fakat görünürdeki hümanizm örtüsü kaldırıldığında, altından tevekkül içerisinde kurtarıcısını bekleyen zavallı, geri bir topluluğun portresi çıkar. Lamartene, elbette "kurtarıcılık" misyonunu Batılı sömürgeci güçlere vermiş ve Doğu'ya büyük çapta müdahaleler yapılması için çağrılar yapmış, planlar hazırlamıştır (Bkz. Parla, 1985: s. 41-55). Bir başka "Türk dostu" Loti de, *sadık mütefik* Türkleri kaybetmenin üzüntüsünü duyan, bir zamanlar Fransız gölü olan Akdeniz'in kaybına içlenen bir sömürgeci ordu subayı idi. "Lübnan ve Suriye'de kendimizi evimizde hissettiğimiz devir! O devir ki, İstanbul Fransız etkisinde, sempatisinde ve lisanında olduğu bir şehirdi! Ne yazık! Ne Yazık!" diyerek, sevgili Fransa'sının Doğu'daki ölümüne ağıt yakar Loti: Loti, 2002: s. 1. "Eli en temiz" denilebileceklerden biri olan L. Massignon da, sömürge kuvvetlerinin bir mensubuydu ve yaptıkları (eğer varsa, iyi niyetlerinden bağımsız bir biçimde) objektif olarak, Doğu bilgisini sömürgeci güçlerin hizmetine sunmak olmuştur. Hentch, onun için şöyle yazar: "İslam'la arasında dokuduğu o çok ayrıcalıklı sevgi bağları, onun Doğu ordusunda subay ve özellikle de Fransa'nın Filistin ve Suriye yüksek komiser yardımcısı olarak inançlarını, yeteneklerini ve bilgilerini Fransız sömürge politikasının hizmetine sunmasını engellememiştir": Aynı: s. 224- 225.

yuyor ve “bu mutlakiyetçi yönetimin bizim tasarrufumuzda olması hayırlı mıdır? Hayırlıdır, derim ben”, diyerek onları “kurtarma”nın çaresini gösteriyor.²⁷ Balfour başka bir yerde de, Mısır’ın sömürge yöneticilerinden Cromer Lordu E. Baring için şunları diyordu: “Lord Cromer’in çeyrek yüzyıllık hizmeti Mısır’ı... mali ve ahlaki refah bakımından Şark ulusları arasında, eşsiz olduğuna inandığım, konumuna getirdi.”²⁸ Evet, sömürge güçleri, Mısır’ı hem ekonomik açıdan hem de “ahlaki” açıdan (oryantalistler, bize yeterince öğretmişlerdi Doğuluların ne kadar “ahlaksız” olduklarını) “kurtarmışlardı”!..

Sözü edilen “kurtarıcı şef” Lord Cromer, aynı zamanda iki ciltlik *Modern Mısır* (Modern Egypt) isimli yapıtın yazarı olan Doğu uzmanı bir “bilge”dir. Eserinde Doğulu ve Batılı tipleri birbiriyile karşılaştıran Cromer’e göre, Batılılar doğaları gereği kuşkucudur, rasyoneldir, “doğuştan mantıkçıdır”, dogmalara prim vermezler; Doğulularsa, doğru düzgün mantık yetisi olmayan, baştan savma bir biçimde akıl yürüten, bir konuyu açıklarken “yarım düzine çelişkiye düşen”; üstelik tembel, yalancı, dalkavuk tiplerdir.²⁹ Bu sebepten ötürü, Lord Cromer’in bu insanları “kurtarması” (ve hatta muasır Şark milletlerinin tepesine çıkarması) gayet yerinde bir eylemdir!

Sonuç

Konuyu daha fazla uzatmak, örnekleri çoğaltmak mümkün; fakat sanırız bütün anlattıklarımızda, oryantalizmin anlamını, içeriğini, neyin ve kimin hizmetinde olduğunu yeterince ortaya koyabildik. Görüldüğü gibi, oryantalizmin sömürgecilikle olan ilişkisi basit bir ilişki değildir. Oryantalizm, sömürge yönetimlerini meşrulaştırdığı/ haklılaştırdığı/ aklileştirdiği, onların gerekliliklerini açıkladığı gibi, onların ortaya çıkmasında/ oluşmasında da önemli bir işlev görmüştür. Oryantalistler, sömürgeci güçlere, gidecekleri uzak

²⁷ Said, 2004: s. 42- 43.

²⁸ Said, 2004: s. 45.

²⁹ Said, 2004: s. 48. Said, Lord Cromer’in, kitabının bu belirlemeleri içeren bölümünde, “Şarkiyatçı bilgeliğin bir tür kişisel mecellesini” ortaya koyduğunu ifade eder.

diyarların bilgisini taşımış, önlerini açmış, yollarını aydınlatmışlardır; bir anlamda, onların “keşif kolu” olmuşlardır.

Özetle söyleyecek olursak, sömürgecilik tarih içinde değişik aşamalardan geçerek evrimleşmiştir; ama asla ortadan kalkmamıştır. Aynı durum oryantalizm için de geçerlidir. Bugün de oryantalistler (Doğu uzmanları) var ve bugün de “modern” oryantalistler geleneksel misyonlarını devam ettiriyorlar. “Uygar dünya” ile entegrasyondan (uygarlaştırmadan), “demokrasi”, “insan hakları”, “özgürlük” götürmeden dem vuruyorlar. En önemli örneklerden biri Bernard Lewis’tir. Bugün yaşayan en meşhur oryantalistlerden olan Lewis, uzmanlığının gereğini, ABD yönetiminin, Ulusal Güvenlik Konseyi’nin danışmanlığını yaparak yerine getirmektedir.³⁰ İsrail’in, Filistinlilere, Araplara yönelik Siyonist- saldırgan politikaları da, oryantalist taifeden gıdasını almaktadır. Örneğin, İbrani Üniversitesi İslami Çalışmalar bölümü, Siyonist idarenin ihtiyaçlarına koşulmuş durumdadır.³¹ Bugün hâlen, birçok *Doğu uzmanının*, başta ABD olmak üzere emperyalist güçlerin Doğu üzerinde hegemonya tesisinde; savaş ve işgal planlarında görev aldığı görülmektedir. Körfez savaşında, Afganistan ve Irak işgallerinde bu oryantalist kadronun desteği yadsınamaz. Söz konusu “Doğu” olunca, ABD ve Avrupa’daki yazar- çizerlerin, haber sunucularının, program yapımcılarının ve benzerlerinin tutumlarının, oryantalist bakış açısından bağımsız olmadığı açıktır. Emperyalist merkezlerdeki medyanın kısa süreli takibi bile, oryantalist zihniyetin nasıl devam ettiğini, tekrar tekrar üretildiğini göstermek için, sanırız, yeterli olacaktır.

Son olarak şunu da eklemek gerekir; oryantalizmin gücünün önemli dayanaklarından birini Batı dışı toplumlardaki kendi toplumuna yabancılaşmış yönetici elit ve “aydın”lar oluşturmaktadır. Kendi toplumuna/ kültürüne/ tarihine yabancılaşan yönetici elit ve “aydın”lar, medeniyet ve Batı terimlerini eş anlamlı olarak kabul

³⁰ Bkz. Said, “Şarkiyatçılığa Önsöz”, (12.06.2006). <http://www.bgst.org/keab/sa070803.asp>); Said, “Emperyal Perspektifler”, (12.06.2006). <http://www.bgst.org/keab/akses200205.asp>.

³¹ Said, 2000: s. 78- 79.

etmekte ve Batı'nın Doğu'ya ilişkin değer ölçülerini, bakış açısını benimsemektedir. Buna "oryantalizmin içselleşmesi" denilebilir. Kurtulunması gereken bir yük olarak addettikleri *kendi varlıklarından* sıyrılıp bütünüyle Batı gibi olma gayretindeki bu elitler içinde, Doğu, artık Batı'nın gözündeki Doğu'dur. Bu, bir anlamda, *dünyaya sömürgecinin gözüyle bakmaktır*³² ya da zihinlerin sömürgeleşmesidir.

Referanslar

- Alighieri, Dante (1998) *İlahi Komedi*, çev. Hamdi Varoğlu, Ankara: Dey Yayınları.
- Başkaya, Fikret (2004) *Çığırından Çıkış Bir Dünya: Sosyal Sefaletin, Ekolojik Felaketin, Etik Yozlaşmanın Kökeni* (2. B.). Ankara: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Beudet, Pierre (1998) "Atina ve Mısır'da Antik Uygarlıklar ve 'Batı'nın İcad Edilmesi", çev. Kadir Cangızbay, *Özgür Üniversite Formu*, C: 1, S: 2.
- Bulut, Yücel (2004) *Oryantalizmin Kısa Tarihi*, İstanbul: Küre Yayınları.
- Fanon, Franz (1984) *Yeryüzünün Lanetlileri*, çev. Bayram Doktor, İstanbul: Burhan Yayınları.
- Hentch, Thierry (1996) *Hayali Doğu: Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Politik Bakışı*, çev. Aysel Bora, İstanbul: Metis Yayınları.
- Kabbani, Rana (1998) *Avrupa'nın Doğu Söylenceleri: Tasarla ve Yönet*, çev. P. Kaya- G. Doğramacı, İstanbul: Yayınevi Yayınları
- Kömeçoğlu, Uğur (2002) "Oryantalizm, Belirsizlik, Tahayyül, 11 Eylül", *Doğu Batı*, C: 2, S: 20.
- Loomba, Ania (2000) *Kolonyalizm Postkolonyalizm*, çev. Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Loti, Pierre (2002) *Sevgili Fransa'mızın Doğudaki Ölümü*, çev. Tuğrul Baykent (2. B.) Ankara: T.C.K.B.Yayınları.
- Nerval, Gérard de (2005) *Doğu'ya Yolculuk*, C. 1- 2, çev. Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ollendorf, Edward (1999) "Kültür ve Emperyalizm", *Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm*, der. A. Topçuoğlu, Y. Aktay (2. B.). Ankara: Vadi Yayınları.
- Parla, Jale (1985) *Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rodinson, Maxsime (1983) *Batı'yı Büyüleyen İslam*, çev. Cemil Meriç, İstanbul: Pınar Yayınları.

³² Başkaya, 2004: s. 19.

- Said, Edward (2004) *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları*, çev. Berna Ülner (4. B.). İstanbul: Metis Yayınları
- _____ (2000) *Kış Ruhu: Edward W. Said'den Seçme Yazılar*, Haz. ve çev: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları
- _____ "Şarkiyatçılığa Önsöz", (12.06.2006). <http://www.bgst.org/keab/sa070803.asp>.
- _____ "Emperyal Perspektifler", (12.06.2006). <http://www.bgst.org/keab/akses200205.asp>.

The relationship between Orientalism and Colonialism:
The ongoing bloody adventure of
"love" reaching from the sword of
the Western conquerors to the Aladdin's lamp

Citation/©: Mertcan, Hakan, (2007). The relationship between Orientalism and Colonialism: The ongoing bloody adventure of "love" reaching from the sword of the Western conquerors to the Aladdin's lamp, *Milel ve Nihal*, 4 (2), 11-28.

Abstract: As an academical discipline and a field of arts Orientalism is an ideology which is tried to be justified. Even though the *discourse* tries to supply Orientalism be innocent, the *reality* displays the contrary. We face a system of thought which is innocent in neither social sciences, nor literature and arts as innocent as it is claimed. The mission that the Orientalists carry out has been quite functional in Colonialism. The West looked for his own wishes in the East, attributing those characteristics, which it did not see suitable to its high ethics, to the East. Then it stepped out a legendary trip with this imagination. Hence, the East is sometimes the Alaaddin's lamp and genie in the lamp and it is also a magical world founded instantly by the genie. However, this world has generally seen as mostly unethical, heretical and not having any virtue. It has therefore been founded an imaginary East which was characterized by such images as harem, hammam, eroticism, egzotizm, despotism, laziness, ugliness and mess. All of these has resulted a certain fact that the East should be improved. The West which is full of virtue and responsibility has therefore put on the sword and gone out endless campaigns in order to chasten the East. This article deals with how the Orientalists and the ideology behind it serve Colonialism in this long period adventure.

Keywords: Orientalism, the West, the East, Colonialism

